

آسیب شناسی شهری

در شناخت شهر و ابعاد آسیب شناختی آن
(از نظریه تا کاربرد)

دکتر رضاعلی محسنی

دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی

سرشناسه : محسنی، رضاعلی، ۱۳۴۵-
 عنوان و نام پدیدآور : آسیب‌شناسی شهری: در شناخت شهر و ابعاد
 آسیب‌شناختی آن (از نظریه تا کاربرد) / رضاعلی محسنی.
 مشخصات نشر : تهران: نشر میزان، ۱۴۰۰.
 مشخصات ظاهری : ۳۳۲ ص.
 فروست : علوم اجتماعی؛ ۱۴۴۴.
 شابک : 978-622-2122-53-9
 وضعیت فهرست‌نویسی : فیا
 موضوع : شهرنشینی
 موضوع : Urbanization
 موضوع : شهرنشینی — جنبه‌های اجتماعی
 موضوع : Urbanization -- Social aspects
 رده‌بندی کنگره : HT ۳۶۱
 رده‌بندی دیویی : ۳۷۰/۷۶
 شماره کتابشناسی ملی : ۸۶۸۱۷۷۳

هرگونه تکثیر (اعم از چاپ، کپی، فایل الکترونیکی و...) از این اثر بدون اخذ مجوز
 از ناشر خلاف قانون بوده و پیگرد قانونی دارد.
 لطفاً در صورت مشاهده، موارد را به شماره تلفن‌های ذیل اطلاع دهید.

۱۴۴۴

نشر میزان

آسیب‌شناسی شهری

در شناخت شهر و ابعاد آسیب‌شناختی آن

دکتر رضاعلی محسنی

چاپ اول: زمستان ۱۴۰۰

قیمت: ۱۱۰۰۰۰ تومان

شمار: ۱۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۱۲۲-۵۳-۹

نشر میزان: خیابان سهروردی شمالی، خیابان خرمشهر، پلاک ۶۲

تلفن دفتر مرکزی: ۸۸۵۴۹۱۳۱ - ۸۸۵۴۴۱۲۴ تلفن مرکز پخش و فروش: ۸۸۳۴۹۵۲۹ - ۸۸۳۴۹۵۳۰

فروشگاه مرکزی: خ انقلاب، رویروی درب اصلی دانشگاه تهران، ابتدای خ فخررازی، پلاک ۸۳، تلفن ۶۶۴۶۷۷۷۰

پست الکترونیکی: mizannasher@yahoo.com وب سایت: www.mizan-law.ir

کانال تلگرام: t.me/nashremizan

اینستاگرام: nashremizan

فهرست مطالب

۱۹	پیشگفتار
۲۱	فصل اول: مفاهیم بنیادین شهر
۲۱	۱-۱- مقدمه
۲۳	۱-۲- شهر
۲۵	۱-۳- مادر شهر
۲۵	۱-۴- منطقه مادر شهری
۲۶	۱-۵- منطقه شهری
۲۶	۱-۶- حومه شهری
۲۶	۱-۷- مجموعه شهری
۲۶	۱-۸- منظومه شهری
۲۷	۱-۹- کلانشهر
۲۷	۱-۱۰- نظام شهری
۲۷	۱-۱۱- شهرنشینی
۲۸	۱-۱۲- شهرگرایی
۲۹	۱-۱۳- مسائل اجتماعی
۳۵	۱-۱۴- آسیب شناسی شهری
۳۶	۱-۱۵- زاغه نشینی
۳۷	۱-۱۶- گتونشینی
۳۷	۱-۱۷- حاشیه نشینی

- ۱۵۰..... ۶-۳ ابعاد مسئله حمل و نقل
- ۱۵۲..... ۶-۴ اهمیت حمل و نقل
- ۱۵۴..... ۶-۵ ترافیک و کیفیت زندگی
- ۱۵۷..... ۶-۶ عوامل موثر بر ترافیک
- ۱۵۸..... ۶-۷ بافت فرسوده و ترافیک
- ۱۶۰..... ۶-۷ ترافیک و اخلاق شهروندی
- ۱۶۲..... ۶-۸ ترافیک سنگین و هزینه های آن
- ۱۶۴..... ۶-۹ سیاست های مبارزه با تراکم ترافیک
- ۱۶۵..... ۶-۱۰ راهکارهای کاهش مشکلات ناشی از ترافیک

۱۶۷..... فصل هفتم: محیط زیست

- ۱۶۷..... ۷-۱ مقدمه
- ۱۶۹..... ۷-۲ تعریف آلودگی
- ۱۶۹..... ۷-۳ تعریف محیط زیست
- ۱۶۹..... ۷-۴ تعارض انسان و طبیعت
- ۱۷۰..... ۷-۵ انواع آلودگی محیط زیست
- ۱۷۰..... ۷-۵-۱ آلودگی هوا
- ۱۷۲..... ۷-۵-۲ آلودگی آب
- ۱۷۳..... ۷-۵-۳ آلودگی خاک
- ۱۷۵..... ۷-۵-۴ آلودگی صوتی
- ۱۷۶..... ۷-۶ دیدگاه های زیست محیطی
- ۱۷۸..... ۷-۷ مسائل جهانی محیط زیست
- ۱۷۸..... ۷-۷-۱ گرم شدن کره زمین (اثر گلخانه ای)
- ۱۷۹..... ۷-۷-۲ کاهش لایه ازن
- ۱۷۹..... ۷-۷-۳ کمبود آب شیرین
- ۱۸۰..... ۷-۷-۴ بیابان زایی و کمبود خاک مرغوب
- ۱۸۰..... ۷-۷-۵ آلودگی هوا و باران های اسیدی

فهرست مطالب □ ۱۱

۱۸۰.....	۷-۷-۶- دفع زباله‌های سمی.....
۱۸۰.....	۷-۷-۷- جنگل زدایی و نابودی تنوع زیستی.....
۱۸۱.....	۷-۷- فردگرایی و رفتارهای زیست محیطی.....

۱۸۳..... فصل هشتم: زباله

۱۸۳.....	۸-۱- مقدمه.....
۱۸۳.....	۸-۲- شهر و مسئله زباله.....
۱۸۴.....	۸-۳- مفهوم زباله.....
۱۸۴.....	۸-۴- انواع زباله.....
۱۸۴.....	۸-۴-۱- زباله‌های شهری.....
۱۸۵.....	۸-۴-۲- زباله‌های صنعتی.....
۱۸۵.....	۸-۴-۳- زباله‌های خطرناک.....
۱۸۶.....	۸-۴-۴- زباله‌های بیمارستانی.....
۱۸۶.....	۸-۵- جمع‌آوری زباله.....
۱۸۷.....	۸-۶- زباله و مسئله مدیریت، آموزش و مشارکت.....
۱۸۷.....	۸-۷- پیشنهادها.....

۱۸۹..... فصل نهم: فضای بی دفاع شهری

۱۸۹.....	۹-۱- مقدمه.....
۱۹۰.....	۹-۲- تعریف فضا.....
۱۹۱.....	۹-۳- انواع فضا.....
۱۹۱.....	۹-۳-۱- فضاهای عمومی.....
۱۹۱.....	۹-۳-۲- فضاهای نیمه عمومی.....
۱۹۱.....	۹-۳-۳- فضاهای نیمه خصوصی.....
۱۹۱.....	۹-۳-۴- فضاهای خصوصی.....
۱۹۲.....	۹-۴- مفهوم فضای شهری.....
۱۹۳.....	۹-۵- مفهوم فضاهای بی دفاع شهری.....

۱۵-۶- مسائل کلی مزاحمت خیابانی..... ۲۸۸

فصل شانزدهم: شهروندی..... ۲۸۹

۱۶-۱- مقدمه..... ۲۸۹

۱۶-۲- مفهوم شهروندی..... ۲۹۰

۱۶-۳- تعریف شهروند..... ۲۹۰

۱۶-۴- تعریف حقوق شهروندی..... ۲۹۱

۱۶-۵- شهروندی از دیدگاه صاحب نظران..... ۲۹۱

۱۶-۶- الگوی نظری شهروندی..... ۲۹۴

۱۶-۷- آموزش شهروندی..... ۲۹۵

فصل هفدهم: جرایم و آسیب های شهر: یک تحقیق میدانی..... ۲۹۷

۱۷-۱- مقدمه..... ۲۹۷

۱۷-۲- عناصر عمده جرم شهری..... ۲۹۸

۱۷-۳- تبیین جرایم شهری..... ۲۹۹

۱۷-۴- جرایم سازمان یافته در شهرهای بزرگ..... ۳۰۰

۱۷-۵- آسیب های شهری و خشونت..... ۳۰۰

۱۷-۶- رویکردهای نظری جرم و آسیب های شهری..... ۳۰۰

۱۷-۶-۱- رویکرد بی سازمانی شهری..... ۳۰۱

۱۷-۶-۲- رویکرد انومی شهری..... ۳۰۱

۱۷-۶-۳- رویکرد ساختار شهری..... ۳۰۱

۱۷-۶-۴- نظریه پردازان جرائم و آسیب های شهری..... ۳۰۱

۱۷-۷- ابعاد آسیب شناسی شهر..... ۳۰۶

۱۷-۸- آسیب شناسی شهر..... ۳۰۷

۱۷-۸-۱- آسیب های اقتصادی..... ۳۰۷

۱۷-۸-۲- آسیب های اجتماعی..... ۳۰۸

۱۷-۸-۳- آسیب های فرهنگی..... ۳۱۰

۳۱۲.....	۱۷-۸-۴- آسیب‌های کالبدی
۳۱۳.....	۱۷-۹- رتبه بندی جرایم و آسیب‌های شهری
۳۱۵.....	۱۷-۱۰- آسیب‌های شهری و نگرش گروه‌های هدف
۳۱۶.....	۱۷-۱۱- راهکارها و برنامه‌های پیشنهادی
۳۱۹.....	فهرست منابع

پیشگفتار

اگر شهرنشینی «هنر زیستن انسان‌ها در کنار هم» تعریف شود، شهر محل تبلور هوشمندانه و متفکرانه این هنر است. شهر محلی است در برگیرنده انبوه انسان‌ها که از سویی، افکار و عقاید، هنرها و ایده‌های گوناگون شخصی و خصوصی دارند، و از سوی دیگر، دارای ویژگی‌ها، آرزوها، امیال و عقاید مشترک هستند. در همین مکان است که انسان‌ها برای شکل‌گیری و رشد خلاقیت‌ها، اختراعات و ابداعات، استعدادها و نموده‌های بارز انسانی گردهم می‌آیند. در شهر است که تبادل اطلاعات و افکار به وجود می‌آید، آثار و اندیشه‌های نو خلق می‌شود.

رشد شتابان شهرنشینی و ظهور کلان‌شهرها، عواقب و پیامدهای متفاوتی را به دنبال داشته و با آسیب‌های شهری متعددی همراه شده است. مسائل و آسیب‌های شهری بسیار متعدد و متنوع شده‌اند. در طول تاریخ، برای جرایم و آسیب‌ها در نواحی شهری همواره بالا بوده است.

در حال حاضر نیز شهرها، به ویژه کلانشهرها، چه در ایران و چه در سایر کشورهای جهان، مهم‌ترین کانون‌های بروز ناهنجاری‌ها و جرایم اجتماعی هستند؛ و به همین دلیل در فرآیند برنامه‌ریزی شهری برای یک شهر سالم، کاهش جرم و جنایت در محیط‌های شهری، یکی از مهم‌ترین اهداف در ایجاد شهر سالم به شمار می‌روند.

کلانشهر یا مگالوپلیس، به منطقه شهری یکپارچه‌ای اطلاق می‌شود که دارای بیش از یک مادرشهر باشد. به عبارت دیگر، کلانشهر به منطقه وسیع شهری اشاره می‌شود که بیش از ده میلیون جمعیت داشته و بیش از یک مادرشهر را در بر گیرد. کلانشهر در اثر توسعه وسایل ارتباطی و افزایش سرعت وسایل نقلیه و در نتیجه به هم پیوستن حومه‌ها و شهرک‌های یک مادر شهر با حومه‌ها و شهرک‌های مادرشهر دیگری پدید می‌آید.

کتاب «آسیب‌شناسی شهری؛ شهر و ابعاد آسیب‌شناختی و جرم‌شناختی آن» از هفده فصل تشکیل شده است. فصل اول به «مفاهیم بنیادین شهر»، فصل دوم به